

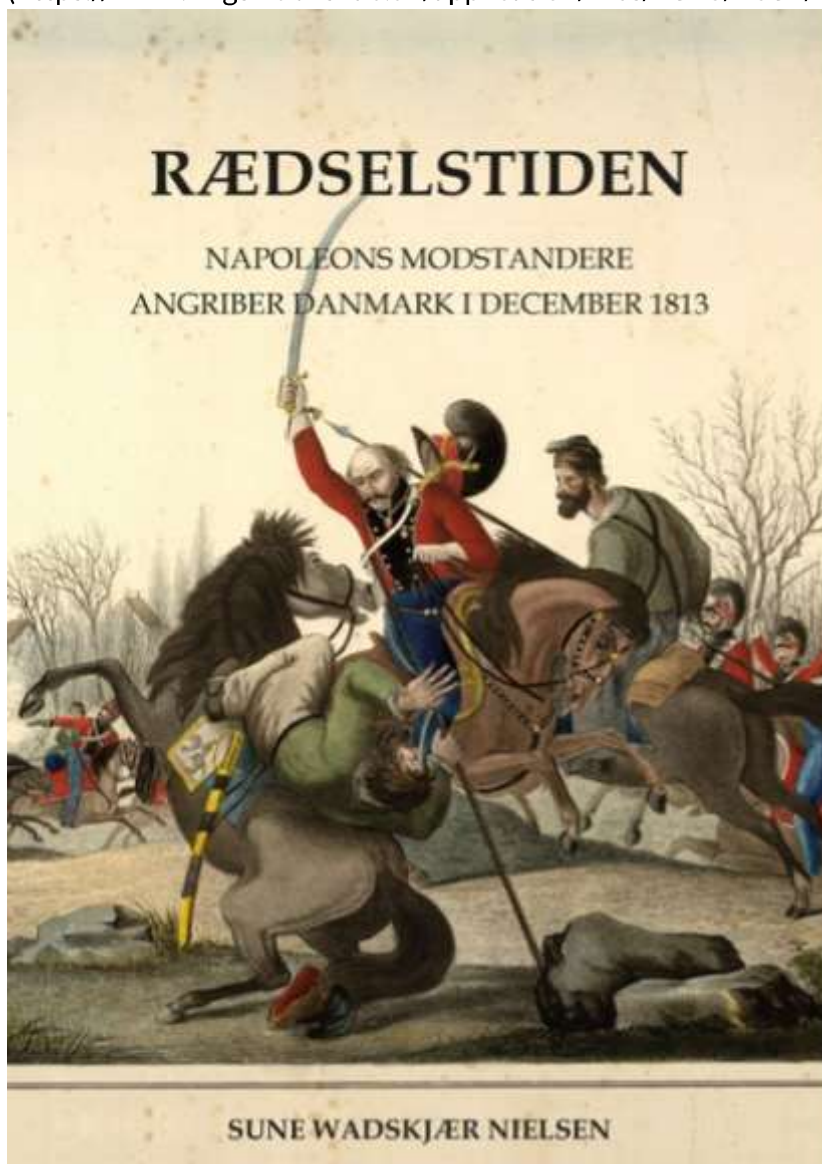
Militærhistorie

Rædselstiden - Napoleons modstandere angriber Danmark i december 1813

(<https://www.krigsvidenskab.dk/application/files/1816/2037/8063/billede.boganmeldelse>)

(<https://www.krigsvidenskab.dk/application/files/1816/2037/8063/billede.boganmeldelse>)

()

Forfatter: Sune Wadskjær Nielsen.

Titel: Rædselstiden. Napoleons modstandere angriber Danmark i december 1813.

Forlag: Ritmester.

Udgivelsesår: 2020.

Antal sider: 618.

Vejl. pris: 269,95 kr.

Anmelder: Steen Bornholdt Andersen, Institut for Krigsstudier, Forsvarsakademiet.

Rating: 4 faner

1813 var et skidt år for det danske kongedømme. Landet gik bankerot og alliancen med Frankrig, den dominerende magt på det europæiske kontinent, som fra 1807 havde knyttet de to lande sammen, vaklede under angreb fra en stadig stærkere modalliance omfattende Storbritannien, Rusland, Preussen og Sverige. Denne alliance slog Napoleon i slaget ved Leipzig, godt 100 kilometer sydvest for Berlin den 16. til 19. oktober 1813, hvilket førte til, at de dansk-franske hærstyrker i Nordtyskland blev afskåret fra de franske hovedstyrker, der trak sig tilbage mod Frankrig.

Den svenske kronprins Karl Johan satte de allieredes Nordarmé, som hovedsagelig bestod af styrker fra Sverige og med betydelige bidrag fra det tyske område, Rusland og Storbritannien (i alt ca. 43.000 mand), ind mod de fransk-danske styrker i Nordtyskland. Chefen for de fransk-danske styrker, Marskal Davout, koncentrerede sine (franske) styrker omkring Hamborg, hvorved forsvaret af Holsten, og dermed adgangen til de danske riger, blev overladt til det danske Auxiliærkorps på omkring 11.000 mand. Den danske nationale hærs hovedstyrke stod ved udgangen af november 1813 på Fyn men med mindre enheder spredt i holstenske, slesvigske og jyske garnisonsbyer.

Det er således udgangspunktet for fortællingen i Rædselstiden.

En traditionel historieskrivning ville nok beskrive den danske konges overvejelser om, hvordan man kunne forstærke Auxiliærkorpset, som stod i udsatte stillinger i yderkanten af Riget, og om hvordan beslutningen om at fastholde nogle befæstede byer førte til fægtninger, belejringer, kapitulationer og til Nordarmeens strejftog langt op i Jylland, førend en fredsaftale blev indgået i Kiel 14. januar 1814. Denne historieskrivning ville også se nærmere på den svenske kronprins' motiver og plan om at påtvinge Danmark en fredsslutning, der førte til opløsning af det dansk-norske rige, idet Norge måtte afstås til Sverige. Men, det gør historikeren Sune Wadskjær Nielsen ikke. I stedet lader han 20 personer berette om deres andel i den store fortælling. Forfatteren sætter en ramme for tidens væsentligste begivenheder i samtiden og i operationsområdet, men det er persongalleriets 20 individer, der skaber bogen og dens formidling af en periode, som i høj grad er med til at definere det moderne Danmark. 15 af dem er danske - fem er fjender. 17 er militære, og tre er civile. 19 er mænd, og 1 er kvinde. Forfatteren har sat sig et ambitiøst mål med bogen. Forfatteren ønsker med Rædselstiden at promovere en ny militærhistorisk formidlingsform som en skabelon for andre (danske) militære hændelsesforløb.

Hvad er så skabelonen? Bogen består groft taget af fire bestanddele. En kortfattet introduktion til perioden med vægt på kongeriget Danmarks katastrofale økonomiske situation efter statsbankerotten, og de konsekvenser det fik for den politiske og militære beslutningstagen samt en meget kortfattet - men netop tilstrækkelig - introduktion til datidens principper for indsættelse af militære styrker.

Dernæst følger en introduktion til bogens bærende persongalleri. Introduktionen indeholder beskrivelser omkring, hvor de 20 personer kommer fra, og hvad deres rolle i fortællingen er. Beskrivelserne, og ikke mindst forfatterens overvejelser omkring bogens hovedpersoner, er klart fundamentet for bogen. Der er her tale om tidskrævende og solid søgen efter personer, der kan bidrage til fortællingen om Danmarks skæbne i begyndelsen af 1814. Nogle er overordentlig velbeskrevne, og har efterladt sig både officielle akter i form af dokumenter fra de efterfølgende krigsretter eller

almen rapportering, der er udarbejdet og bevaret som følge af hovedpersonens embede samt dagbøger og andre overlevende private akter.

Bogens tredje bestanddel er også bogens hovedelement. Dag for dag i perioden 1. december 1813 (hvor den svenske kronprins indleder sin offensiv) til 16. januar 1814, hvor krigen slutter, lader forfatteren sine figurer berette om deres oplevelser. Forfatteren benytter sig i høj grad af skønlitterære greb i denne del af bogen. Dialoger gengives således, at det føles som om, vi "læser" aktørernes tanker og overvejelser. Læseren inviteres, så at sige, til at skabe et indre billede af den hændelse, der udspiller sig i bogen. Det skaber en egen dramatik, som klart bidrager til at gøre læsningen let og indbydende, og er en glimrende måde at formidle kendskab til historiske begivenheder. For de der arbejder professionelt med (militær)historie, skal der til gengæld sluges en kamel eller to undervejs, for dialogerne har næppe altid fundet sted med det anførte ordvalg, og der er næppe altid fuld dækning i kilderne for hovedpersonernes eksakte overvejelser og motiver. Jeg har nu ikke grund til at tvivle på, at der er kildedækning for hovedintentionerne, når persongalleriet "taler" til læseren.

Bogens fjerde del omfatter dels en opridsning af hovedpersonernes liv efter krigen ophør, og, for nogles vedkommende, af de konsekvenser, som deres handlinger – eller mangel på samme – under krigen førte til og dels en kritisk gennemgang af de anvendte kilder. Denne del af bogen viser da også, at grundlaget for bogen, og de skønlitterære træk, først og fremmest er tidskrævende og solidt arkivarbejde i en søgen efter individer, der kan bidrage til fortællingen om Danmark i ufore i 1813.

Skabelonen virker for Rædselstiden! Læseren får et hurtigt overblik over udgangssituationen i Holsten, og metoden med dag for dag at lade den enkelte person beskrive dagens hændelser giver mulighed for indlevelse, men der er altså som nævnt også et par hager ved skabelonen.

Der er klart nogle i persongalleriet, der bidrager mere til fortællingen end andre. Og selvom karakteren kun inddrages til "dagens" fortælling, hvis der er grundlag i de efterladte materialer, så er op 20 individer nok noget i overkanten, når de skal følges dagligt i 47 dage. Forfatteren er formentlig selv bevidst om faren for at sammenblende figurernes bidrag til den samlede fortælling, så regelmæssigt finder forfatteren det fx nødvendigt at erindre læseren om, hvem dr. Rohde (læge i Glückstadt) er, og at sekondløjtnant Wind fra de Fynske Dragoner er tapper.

De mange karakterer og deres ujævne bidrag til fortællingen har også bidraget til, at Rædselstiden er blevet lidt af en moppedreng. 560 sider egentlig tekst (dog inklusiv en række gode illustrationer, der bidrager fint til fortællingen)! Selvom bogen er let læst, så er det min vurdering, at det ville have været muligt at korte bogen betydeligt ned uden at miste fortællingens styrke: Den levende beretning om et stykke danmarkshistorie, der sjældent er beskrevet.

Ideen om stringent at datosætte alle personernes oplevelser er besnærende, fordi det skaber et behageligt og naturligt flow i fortællingen, men det koster på det samlede overblik, fordi der er (for) mange karakterer at holde rede på. Læseren skal følge 20 røde tråde, og måske fordi tidens kommunikationsmidler simpelthen ikke tillod, at alle havde samme viden på samme tid, så opstår der "knuder" i fortællingen undervejs. Forfatteren påpeger selv i sit gode afsnit om sine kilder, at kilderne ikke altid er præcise nok til at fastslå datoen for den aktuelle hændelse. Forfatteren har derfor i flere tilfælde bevidst valgt at anvende sin egen vurdering af, hvornår hændelsen formentlig har fundet sted. Det kan man nok have en kritisk holdning til, men metoden fungerer faktisk godt i bogen.

Spørgsmålet er jo så, om skabelonen også vil virke med andre historiske begivenheder. Det største problem er valide kilder. De skal dels være pålidelige og beskrivende, men først og fremmest skal de eksistere! Risikoen er jo en skævvridning af en kommende fortælling, hvis der ikke er nok tilgængelige fysiske levn i form af dagbøger, breve, retsudskrifter mv., som kan supplere og

virkeliggøre de historiske hændelser og menneskeliggøre dem i forhold til de lidt mere nøgterne officielle rapporteringer. Og det er nok den største hæmsko for skabelonen, hvor sympatisk tanken ellers er.

Det fjerner nu ikke indtrykket af en vellykket bog, som mange kan og vil få glæde af. 3 faner for en god men for lang bog og yderligere en fane for modet til at benytte en anden og spændende måde at formidle et stykke dansk dramatisk militærhistorie.

